

10/26

irizpena

Euskal Diasporaren

Lege-Aurreproiektuari buruzkoa

Bilbo, 2026ko urriaren 7a

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Irizpena 10/26

I.- AURREKARIAK

2026ko irailaren 3an Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordean Lehendakaritza Sailaren idazkia jaso genuen. Horren bitartez, “*Euskal Diasporaren Lege-Aurreproiektuari*” buruzko txostena eskatu zuen, Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordearen maiatzaren 17ko 8/2012 Legearen 3.1 artikuluan ezarritakoaren arabera.

Kontsultagai dugun arauaren xedea da, 1. artikuluan azaltzen denez, Euskal Autonomia Erkidegoko erakunde publikoek eta euskal gizarteak oro har euskal diasporarekin dituzten harremanak sustatzea, koordinatzea eta indartzea, bai eta harreman horiek erraztuko dituen esparru juridiko eta estrategikoa ezartzea ere.

Berehala bidali zitzairen dokumentuaren kopia Batzordeko Oso Bilkurako kide guztiei, proposamenak eta iritzia emateko eta horiek guztiak lan-batzordean landu daitezen, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordearen funtzionamenduari buruzko araudiak xedatutakoaren arabera.

2026ko irailaren 30ean Gizarte Garapenerako Batzordea bildu zen eta, hartutako erabakietatik abiatuta, irizpen-proiektu hau egin zen, Batzordearen Osoko Bilkuran berresteko, eta han aho batez onartu zen.

II.- EDUKIA

“Euskal Diasporaren Lege-Aurreproiektuak” honako hauek jasotzen ditu: zioen azalpena, 36 artikulua zazpi titulutan banatuta (Xedapen Orokorrak; Euskal Diaspora; Harremanetarako organoak; Euskadi diasporizatzea; Harrera-estrategia integrala; Gobernantza, kudeaketa eta ebaluazioa eta Lankidetzahitzarmenak), eta, gainera, hiru Xedapen iragankorrek, Xedapen indargabetzaile bat eta bi Azken Xedapen.

Espedientearekin batera doan justifikazio-memoriak azaltzen duenez (aurkeztutako aurreproiektuak ez du zioen azalpenaren testurik), hauek dira lege berriaren helburuak: euskal diasporaren egungo aniztasuna aitortzea; harreman- eta partaidetza-bideak modernizatzea; erakunde-egitura indartzea; itzulera-politika integrala bultzatzea; diasporaren ondareei balioa ematea, eta kudeaketa publiko eraginkorra bermatzea.

Politika diasporiko berriak garai berriei erantzungo dien legezko aterkia ezarri nahi du. Euskal gazteriaren nazioarteko mugikortasun berriak tresna berriak behar ditu gazteak beren jatorrizko herrialdearekin identifikatu eta lot daitezen, kanpoan den talentuaren konpromisoa lortu dadin azkenean, eta talentuaren zirkulazioaren ereduari erantzun dakion. Herritarrek identifikatzeko eta lotzeko tresna gisa, atzerrian dauden euskal herritarren borondatezko erregistroa sortuko da. Tresna hori funtsezkoa da euskal etxeen ingurunetik (geografikoa, historikoa) kanpo kokatutako euskal herritarrekin ekintza-ildo berriak ezartzeko.

2024-2027 aldirako Lau Urteko Ekintza Instituzionaleko Planaren postulatuak betez, diasporaren lege berriari buruzko nazioarteko mintegi bat egin zen Lehendakaritza Sailaren egoitzan 2025eko azaroaren 21ean, eta bertan berretsi egin zen lege-proiektuan jasotako planteamendu berria bat zetorrela nazioarteko erakundeak politika diasporikoei buruzko azterlan eta eskuliburuetan bultzatzen ari diren postulatuekin. Azken helburua da Euskadik bere buruari legezko aterki abangoardista bat ematea, 1994an 8/1994 Legea onartu zenean egin zuen bezala, eta, gainera, lege-testu hori ahalik eta adostasun handienarekin izapidetu eta onartzea Eusko Legebiltzarrean.

Lege-aurreproiektuak funtsezko hamar berrikuntza ditu:

- 1) Terminologia berria: lehen aldiz erabiliko da diaspora kontzeptua horrelako testu batean, eta gizatalde terminoaren ordeztu komunitate erabiliko da; horrez gain, euskal gizartea diasporizatzearen kontzeptua sartuko da.
- 2) Diasporaren beste sailkapen bat onartzea, barnean delarik kidetasun-diaspora kontzeptua. Kontzeptu juridiko zehatza ez bada ere —eta ez da erraza kontzeptualki mugatzea—, pertsona hauei buruzkoa da: familia-harremanik (ius sanguinis) eta egoitzarik (ius soli) izan gabe, hain objektibagarria ez den lotura bat dutenak (ezagutza, harremanak, sinpatia, kidetasuna azken batean); benetako asset edo pertsona baliagarriak dira, diplomazia biguna edo soft power delakoa hedatzeko konplize izan daitezkeenak.
- 3) Diaspora antolatze modu berriak kontuan hartzea, hala nola komunitate birtualak. Beste autonomia-erkidego batzuek —adibidez, Kataluniak eta Nafarroak— erkidego birtualak sartu dituzte beren sailkapenetan.
- 4) Diasporarekiko harreman-organoen osaera berritzea, aholku-batzordearen osaera eta kongresuen aldizkakotasuna eguneratuz, eta organo berri bat sortuz: batzorde betearazlea. Diasporak ordezkartza handiagoa izango du aholku-batzordean, orain arteko Eusko Jaurlaritzako sailen gehiegizko ordezkartza kaltean; euskal diasporaren kongresua bost urtean behin egingo da, eta ez lau urtean behin, hauteskunde-aldizkakotasunarekin loturarik izan ez dezan.
- 5) Itzulera-politika integrala ezartzea, talentuaren definizio zabala kontuan hartuta. Hainbat sektoretan eskulanik ez egoteak agerian jartzen du talentuaren kontzeptua berrikusteko beharra; izan ere, uste da euskal erakunde-sarea egiten ari den talentu-programen koordinazioak kanpoko euskal herritarrengan arreta jartzera behartzen duela.
- 6) Diasporaren segmentu bakoitzerako eskubideak eta prestazioak birformulatzea. Egia da indarrean dagoen lege-testuak ere eskubideak eta prestazioak zerrendatzen dituela, herritarrak eta gizataldeetako kideak bereiziz, baina lege-testu berriak eskubideen eta prestazioen katalogoa zabalduko du, terminologia berriari erantzunez: euskal herritarrak eta komunitateak; lau kapitalen arabera sailkatutako eremuak.
- 7) Diasporaren lau kapitalak kontuan hartzea: giza kapitala eta kapital soziala, kulturala eta ekonomikoa. Termino horiek lege-testu batean jaso dira lehen aldiz, eta balioa eman zaie kanpoan sakabanatutako biztanleriak herrialde batentzat dituen potentzialei.
- 8) Euskal Diasporaren Eguna lege berrian sartzeari. Euskal Diasporaren Eguna 2018an ezarri zen, Euskal Gizataldeetako Harremanetarako Aholku Batzordearen erabakiaren bidez. Harrezkero, urtero 100 ekitaldi baino gehiago egiten dira mundu osoan, irailaren 8an edo data horren inguruan. Lege berriak arautuko du Diasporaren Eguna.
- 9) Diasporaren artxibo bat eta interpretazio-zentro bat sortzea. Euskadiko Artxiboan euskal diasporaren atal espezifiko gisa bildutako dokumentu- eta material-funtsek berariazko garrantzia izango dute, bai eta berariazko kokapena ere. Hurrengo urratsa diasporaren interpretazio-zentro bat sortzea izango da, migrazioen historia unibertsala kontatuko duena euskal emigrazioetik abiatuta.

- 10) Legez ezartzea euskal diaspora —edozein dela ere haren adierazpena— osatzen duten pertsonetikiko elkarlan handiagoko gobernantza-eredu berri bat.

III.- GOGOETA OROKORRAK

Euskal diasporak mundu mailako sare funtsezkoa osatzen du, gure mugetatik kanpo euskal nortasuna eta kultura zaintzeko, zabaltzeko eta haien jarraipena bermatzeko. Eta kultura zabaltzeko funtsezko eginkizun horrez gain, Euskadi munduarekin lotzen du, eta bi norabideko lankidetzak bideak errazten ditu punta-puntako arloetan, hala nola zientzian, talentuan, ekintzailaketa teknologikoan eta nazioz gaindikoa harreman ekonomikoetan.

Gure iritzia emateko aurkeztu zaigu “*Euskal Diasporaren Lege Aurreproiektua*”. Haren helburua da Euskal Autonomia Erkidegoko erakunde publikoek eta, oro har, euskal gizarteak euskal diasporarekin dituzten harremanak sustatzea, koordinatzea eta sendotzea, bai eta harreman horiek erraztuko dituen esparru juridiko eta estrategikoa ezartzea ere. Helburu horiek **positiboki baloratzen ditugu**.

Zehazki, indarrean dagoen araudiarekin (1994koa) alderatuta, aurrerapentzat jotzen ditugu diasporaren kontzeptua bera berriz definitzea, terminologia berria sartuz eta haren sailkapena zabalduz; komunitate birtualak aitortzea; eta erakunde-arkitektura berria eta gobernantza-eredu berria diseinatzea. Izan ere, indarrean dagoen araudia gaur egungo egoera ekonomiko, sozial eta kulturaletik oso bestelakoa zen garai batean sortu zen.

Hala ere, jarraian araua **hobetzeko zenbait alderdi** adieraziko ditugu:

- Lege-aurreproiektuak emakumeen eta gizonen berdintasuna zeharkako printzipio gisa jasotzen badu ere, eta arlo horretan hainbat neurri aurreikusten baditu ere, **intersektionalitatearen ikuspegia** berariaz txertatu beharko luke, eta mekanismo zehatzak aurreikusi beharko lituzke generoaren eta beste faktore batzuen arteko elkarreraginaren ondoriozko desberdintasunak identifikatzeko eta horiei aurre egiteko. Faktore horien artean daude jatorria, adina, desgaitasuna, egoera sozioekonomikoa edo migrazio-egoera, sexu-orientazioa eta genero-identitatea.
- Lege-aurreproiektuak diasporaren aniztasuna eta euskaltasuna bizitzeko askotariko moduak aitortzen ditu, baina ikuspegi ireki hori euskal kultura gordetzeari, zaintzeari eta transmititzeari buruzko aipamen errepikakorrek uztartzen du. Egokitzen jotzen da **euskal kulturaren eta euskal kideotasunaren ikuspegi dinamikoa, plurala eta bilakaerari irekia indartzea**, diasporaren esperientzien, harrera-gizarteetako elkarreraginaren eta kideotasuna eta parte-hartzea ulertzeko modu berrien bidez gertatzen den eraldaketa aitortuko duena, euskal nortasunaren ikuspegi homogeneoak edo esentzialistak saihestuz.
- Lege orok arautzen duen gaiaren esparru orokorra zehazten duela eta, askotan, hainbat eduki geroago **erregelamendu bidez garatu** behar direla aitortzen badugu ere, uste dugu aurkeztu zaigun lege-aurreproiektuak gai gehiegi uzten dituela erregelamendu bidez arautzeko, eta, beraz, baliteke gai horiek oinarritzko definizio egokirik ez izatea.

IV.- GOGOETA BEREZIAK

26. art. Eskubideak eta prestazioak

Artikulu horrek honako hau xedatzen du: *“Lanbide - Euskal Enplegu Zerbitzu Publikoak bermatuko du atzerrian bizi diren euskal herritarrek enplegua bilatzeko eta, bere eskumenen esparruan, lana lortzeko aukerak hobetzeko informazioa eskuratu ahal izatea”*.

Gure ustez, Lanbideren ekarpena informazioa ematera soilik mugatzea ez da nahikoa. Laneratze eraginkorra eta kalitatezkoa sustatu behar da, itzultzen diren pertsonak lan-merkatuan desabantaila-egoeran edo beren kualifikazioaren azpitik dauden lanpostuetan sar ez daitezen.

Horregatik, aipatutako testuaren ondoren letra lodiz nabarmendutako testua **gehitzea** iradokitzen dugu:

“... Lanbide - Euskal Enplegu Zerbitzu Publikoak bermatuko du atzerrian bizi diren euskal herritarrek enplegua bilatzeko eta, bere eskumenen esparruan, lana lortzeko aukerak hobetzeko informazioa eskuratu ahal izatea.

Era berean, Lanbidek orientaziorako, prestakuntzarako eta laneratzeko ibilbide espezifiko bat bermatuko die itzultzen diren pertsonari. Ibilbide horretan, atzerrian eskuratutako lanbide-konpetentzien aitortza jasoko da.

...”

V.- ONDORIOA

Euskadiko EGABek egokitzen jotzen du “Euskal Diasporaren Lege Aurreproiektua” izapidetzea, kontsulta-organo honek hura aldatzeko egindako oharra kontuan hartuta.

Bilbon, 2026eko urriak 7an

OE Presidentea

Idazkari Nagusia

Javier Muñecas Herreras

Izaskun Astondoa Sarria